

статистична та фінансова звітність подається респондентами юридичними особами виключно в електронній формі, а фізичними особами – у паперовій або електронній формах. Подати статистичну звітність в електронній формі подають за допомогою безкоштовного онлайн-сервісу «Кабінет респондента». Доступ в систему здійснюється цілодобово та не потребує інсталяції будь-яких програм.

Допускається передавати звітність також і через наступні програмні забезпечення: М.Е.Дос; звіт Оператор; 1С-Звіт; Арт-Звіт Плюс; Соната; Приват24 (бізнес версія); iFin; REPORT. Передача форм статистичних спостережень здійснюється через особистий кабінет респондента на сайті Держстату. Кожен комплекс підтримує використання електронного підпису.

Література:

1. Загальний табель (перелік) форм державних статистичних спостережень на 2024 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/table/table_2024/zm_tab_2024.htm (дата звернення: 01.12.2025)
2. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 р. № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>. (дата звернення: 01.12.2025)

УДК 336.1

Шалімов Володимир

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та публічного управління
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ КОМПЛІАЄНСУ В УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ВИКЛИКИ

Сучасні трансформації системи публічного управління зумовлюють зростання ролі інструментів, спрямованих на забезпечення законності, прозорості та підзвітності використання публічних ресурсів. В умовах підвищених фіскальних, антикорупційних і репутаційних ризиків, а також у контексті євроінтеграційних процесів, комплаєнс поступово перетворюється з допоміжної контрольної функції на ключовий елемент належного фінансового врядування у сфері публічних фінансів.

Детальний огляд концептуалізації терміну «публічні фінанси» представлено в [5], авторами запропоновано розглядати їхню структуру в широкому та вузькому значеннях: у широкому розумінні до них відносять господарську діяльність усіх видів публічних союзів (держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, творчих спілок тощо, а також міжнародних організацій); у вузькому, традиційному, розумінні публічні фінанси охоплюють державні й місцеві фінанси за умови достатньої самостійності та фінансової спроможності місцевого самоврядування. Отже, суттєва складова публічних фінансів охоплює процеси формування, розподілу

та використання бюджетних коштів, адміністрування податків, здійснення публічних закупівель і реалізацію фінансових програм держави та органів місцевого самоврядування. Саме ці сфери є найбільш чутливими до ризиків нецільового використання коштів, порушень процедур, конфліктів інтересів і зловживань. У цьому контексті комплаєнс доцільно розглядати як систему політик, процедур і контрольних механізмів, спрямованих на забезпечення відповідності діяльності органів публічної влади вимогам бюджетного, податкового та антикорупційного законодавства, а також міжнародним стандартам доброчесності та прозорості.

Інтеграція комплаєнсу в управління публічними фінансами органічно пов'язана з розвитком внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та управління ризиками [4; 7; 8; 9]. У цьому сенсі комплаєнс виконує превентивну функцію, зосереджуючись не лише на виявленні порушень постфактум, а насамперед на запобіганні їм на етапі планування та прийняття фінансових рішень. Такий підхід відповідає логіці публічного внутрішнього фінансового контролю, що базується на відповідальності керівництва, ризик-орієнтованості та чіткому розмежуванні ролей у системі управління.

Нормативна база України формує багатовимірне «поле комплаєнсу» у сфері публічних фінансів. Бюджетний кодекс України [3] встановлює правила бюджетного процесу, вимоги до цільового та ефективного використання коштів і механізми відповідальності за бюджетні порушення. Податкове законодавство, в першу чергу Податковий кодекс [6], визначає рамки фіскального комплаєнсу як з боку платників податків, так і з боку контролюючих органів. Законодавство у сфері запобігання корупції [2] формує антикорупційний контур комплаєнсу, зосереджений на управлінні конфліктами інтересів, дотриманні етичних стандартів, фінансовій прозорості та захисті викривачів. Окреме місце в системі публічних фінансів посідають публічні закупівлі [3], які традиційно характеризуються підвищеним рівнем фінансових і репутаційних ризиків та потребують посиленого комплаєнс-контролю на всіх етапах життєвого циклу контракту.

Сучасні підходи до інтеграції комплаєнсу в управління публічними фінансами ґрунтуються на ризик-орієнтованій моделі [11]. Вона передбачає концентрацію ресурсів і контрольних заходів у зонах найбільшої ймовірності та наслідків порушень, а не формальне охоплення всіх процесів однаковими процедурами. Важливу роль відіграє модель «трьох ліній ролей», яка дозволяє чітко розмежувати відповідальність між управлінськими функціями, функціями контролю (у тому числі комплаєнсу) та внутрішнім аудитом [12]. Ефективна інтеграція комплаєнсу також передбачає поєднання *ex ante* та *ex post* контролю, використання цифрових інструментів аналізу даних і моніторингу ризиків, а також застосування кількісних і якісних індикаторів результативності комплаєнс-системи.

Водночас впровадження комплаєнсу в управління публічними фінансами в Україні супроводжується низкою викликів, серед яких: формалізація комплаєнс-функцій з орієнтацією на звітність, а не на реальне управління

ризиками; фрагментація нормативного регулювання та дублювання контрольних повноважень; дефіцит професійних компетентностей і обмежена інституційна незалежність контрольних підрозділів; проблеми якості фінансових і управлінських даних. Особливої уваги потребує забезпечення балансу між прозорістю та захистом конфіденційної інформації, особливо в умовах цифровізації фінансових процесів.

У підсумку інтеграція комплаєнсу в управління публічними фінансами має розглядатися як стратегічний інструмент підвищення ефективності, доброчесності та стійкості фінансової системи держави. Перехід від формального контролю до ризик-орієнтованого комплаєнс-підходу сприяє зниженню фінансових і репутаційних ризиків, зміцненню довіри до публічних інституцій та наближенню практик фінансового врядування до європейських і міжнародних стандартів.

Розвиток і вдосконалення компетентностей в сфері комплаєнсу є основою формування фахівців, орієнтованих на сучасні підходи в сфері управління публічними фінансами. Саме тому реалізація проекту, спрямованого на розвиток компетентностей у сфері комплаєнсу, набуває особливої актуальності та створює фундамент для глибокого й сталого інституційного розвитку в Україні. Ці тези підготовлені в рамках реалізації проекту Erasmus+ CBHE EUComplianceM4UA [4].

Література:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14> (дата звернення 15.11.2025).
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18> (дата звернення 15.11.2025).
3. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення 15.11.2025).
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо функціонування внутрішнього контролю у розпорядників бюджетних коштів, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери їх управління : Наказ М-ва фінансів України від 20.08.2025 р. № 420. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420201-25> (дата звернення 15.11.2025).
5. Опарін В.М., Федосов В.М., Юхименко П.І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110-128.
6. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 15.11.2025).
7. Про затвердження Основних засад функціонування внутрішнього контролю у розпорядників бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1001 : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 р. № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2025).
8. Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1001-2011-%D0%BF> (дата звернення 15.11.2025).
9. Erasmus+ CBHE EUComplianceM4UA project “Implementation of the European approach

- of Compliance Management in higher education in Ukraine”. URL: <https://eucompliance4ua.eu/> (дата звернення 20.11.2025).
10. Guidelines for Internal Control Standards for the Public Sector. INTOSAI. URL: https://www.issai.org/wp-content/uploads/2019/08/intosai_gov_9100_e.pdf (дата звернення 15.11.2025).
11. International Standard ISO 37301 Compliance management systems – Requirements with guidance for use. Reference number ISO 37301:2021 (E). ISO, 2021. 50 p.
12. The Institute of Internal Auditors. 2024 Updated. *The IIA’S Three Lines Model. An Update of the Three Lines Defense*. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-english.pdf> (дата звернення 15.11.2025).

УДК 657

Шалімова Наталія

доктор економічних наук, професор
декан економічного факультету

Кузьменко Галина

кандидат економічних наук, доцент
заслужений економіст України

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ЗАПОЗИЧЕНИХ ІНСТИТУТІВ: ПАРАЛЕЛІ МІЖ СТАНОВЛЕННЯМ АУДИТУ ТА КОМПЛАСНСУ

Становлення та розвиток інститутів аудиту й компласнсу в Україні є прикладом довготривалого процесу інституційного запозичення, що здійснюється під впливом зовнішніх економічних, політичних та регуляторних імпульсів.

У 1990-х роках аудит був інтегрований у вітчизняну практику як новий для пострадянського простору інститут, покликаний замінити традиційну ревізію, орієнтовану переважно на виявлення порушень, а не на оцінку ризиків та підтвердження достовірності фінансової інформації. На ранньому етапі становлення аудиту в Україні ключовою проблемою було не стільки методологічне опрацювання нового інституту, скільки його елементарне формальне розмежування з ревізією: навчально-методичні матеріали масово містили порівняльні таблиці, що покликані були компенсувати відсутність базового розуміння відмінностей між двома видами контролю.

Однак у подальшій фазі практичної імплементації виявився глибший інституційний розрив: аудит, зорієнтований на оцінку суттєвості, професійне судження та формування достатньої, але не абсолютної впевненості щодо достовірності інформації, різко контрастував із усталеними очікуваннями фахівців, які тривалий час працювали у парадигмі суцільних перевірок і підтвердження так званої «правильності» кожної операції. Поступова інституціоналізація через професійне регулювання, адаптацію міжнародних